

L
20

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
's-GRAVENHAGE

Vertrouwelijk

37

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG - CONRADKADE 175 - TELEFOON 61.41.61 - GIRO 41.22.35

Vertrouwelijk
Niet voor publikatie

L 20
197 B

DE RENTABILITEIT VAN AKKERBOUWBEDRIJVEN

1. Begroting rentabiliteit van het gehele bedrijf - voorcalculatie 1963

De berekeningen gelden voor gemiddelde weersomstandigheden en bij het produktiviteitspeil dat in de naaste toekomst kan worden verwacht. De prijzen van de produktiefactoren zijn afgestemd op het huidige prijspeil, waarbij rekening is gehouden met bepaalde tendenties. Het loonpeil is echter ontleend aan de C.A.O. voor 1962/63.

De ingecalculerde opbrengstprijzen zijn voor zover het de gegarandeerde produkten betreft afgestemd op de garantie- of richtprijzen voor oogst 1962. Voor de vrije produkten zijn genormaliseerde prijzen in rekening gebracht. De gevolgde richtlijnen zijn overeenkomstig de uitgangspunten voor de beleidsberekeningen.

De ingecalculerde opbrengstprijzen van de produkten zijn van grote betekenis voor de rentabiliteit van de bedrijven. Een beoordeling van de rentabiliteit dient daarom te geschieden tegen de achtergrond van de in rekening gebrachte opbrengstprijzen.

Tabel 1

OPBRENGSTPRIJZEN PER GEWAS IN GLD. PER 100 KG Voorcalculatie 1963

Tarwe bij gemiddeld vochtgehalte	f. 30,55	Erwten	f. 40,-
Gerst:		Veldbonen	" 32,50
Wieringermeer, Zuidw. kleigebied	" 29,-	Wikken	" 50,-
overige gebieden	" 27,50	Bruine bonen	" 80,-
Haver ⁴⁾	" 26,75	Vlas: ongerepeld	" 18,-
Rogge (Veenkoloniën) ⁴⁾	" 23,75	gerepeld	" 23,-
Graanstro 1)		Lijnzaad	" 60,- ³⁾
(per 1000 kg):		Bietenzaad	" 140,-
met dorsmachine		Karwijzaad	" 100,-
- noordelijk klei + Veenkoloniën	" 59,-	Graszaad (gemiddeld)	" 160,-
- Noordhollandse droogm.	" 62,-	Consumptieaardappelen (herfst- en voorjaarsaflevering)	" 11,50
- Zuidw. kleigebied	" 51,-	Pootaardappelen (herfst- en voorjaarsaflevering)	" 22,-
Suikerbieten 2) bij 16%			
(per 1000 kg):	" 52,-		
Fabriksaardappelen	" 7,-		

1) Met maaidorsmachine f.10,- lager.

2) Bij hoger of lager suikergehalte f.4,- per procent.

3) Nettoprijs, onder aftrek van droog- en schoningskosten.

4) Voor de Veenkoloniën is bovendien een toeslag van f. 175,- per ha opgenomen.

1592

2288821

62/1472

Tabel 2

FINANCIELE RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF
Voorcalculatie 1963

Grootteklasse in ha	Noorde- lijke bouw- streek	Old- ambt	Noordholland		Zuidw. klei- gebied	Veen- kolo- niën
			Wierin- germeer	Ov. droog- makerijen		
	30-50	40-55	20-50	15-50	25-50	15-25
I. Grondgebruik	ha	ha	ha	ha	ha	ha
Granen	22,45	30,05	12,10	11,45	11,35	10,45
Peulvruchten	1,10	2,65	1,30	2,05	4,10	-
Handelsgewassen	5,40	6,85	4,40	3,40	3,75	-
Aardappelen	1,70	0,20	4,90	3,40	4,40	6,25
Bieten	3,40	1,55	5,85	5,45	6,00	2,05
Overige gewassen	3,35	2,85	4,10	1,50	1,90	1,35
Bouwland	37,40	44,15	32,65	27,25	31,50	20,10
Grasland	2,60	1,85	0,35	1,75	3,50	0,40
Cultuurgrond	40,-	46,-	33,-	29,-	35,-	20,50
II. Financiële resultaten	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
a. Opbrengsten						
Marktbaar gewassen	59466	63758	63445	51929	59077	31771
Rundveehouderij en voedergewassen	8978	5709	7511	5285	6653	4343
Overige opbrengsten	901	629	1485	2040	2953	499
Totaalopbrengsten	69345	70096	72441	59254	68683	36613
b. Kosten						
Arbeid	24928	25742	20239	19895	22069	14105
Beloning bedrijfsleiding	5630	5750	5000	4580	5000	2360
Werk door derden	7220	6589	8658	5891	6590	3438
Werktuigen	5625	5877	5654	5317	4916	2471
Trekker	3210	4040	3405	4020	4265	1625
Zaaizaad en pootgoed	4237	4338	5420	4134	4567	2977
Kunstmeststoffen	5723	5413	5331	4586	5030	3926
Veevoeder	1534	1050	1432	2078	1624	990
Grond en gebouwen	9880	9338	8151	7366	8645	3793
Overige kosten	6195	6060	6186	4804	5040	2559
Totaalkosten	74182	74197	69476	62671	67746	38244
c. Resultaten (afgerond)						
Winst of verlies	¼4840	¼4100	2970	¼3420	940	¼1630
Beloning bedrijfsleiding	5630	5750	5000	4580	5000	2360
Netto-overschot	790	1650	7970	1160	5940	730
Arbeidskosten boer + gezinsleden	5730	5660	8500	8350	7280	8180
Arbeidsinkomen van gezin	6520	7310	16470	9510	13220	8910
Arbeidskosten gezinsleden	830	1260	2500	2350	1880	880
Arbeidsinkomen boer	5690	6050	13970	7160	11340	8030

¼ = negatief.

De werkelijke opbrengstprijzen kunnen onder invloed van velerlei factoren aanmerkelijk afwijken van de in tabel 1 verwachte opbrengstprijzen per gewas. Zo kan bijvoorbeeld het garantieniveau van bepaalde produkten als gevolg van E.E.G.-besluiten wijzigen.

Ten einde een overzicht te geven van de rentabiliteit van de bedrijven bij een hoger of lager prijspeil van de verschillende produkten zijn in tabel 3 aanvullende berekeningen gegeven.

De mate waarin het produkt wordt verbouwd en wordt verkocht, is bepalend voor de omvang van de berekende invloed.

Tabel 3

DE INVLOED VAN PRIJSWIJZIGINGEN OP DE FINANCIËLE RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF BIJ ONVERANDERD BOUWPLAN
Voorcalculatie 1963

Gewas	Wijziging per 100 kg	Noordelijke bouwstr. gld.	Old-ambt gld.	Noordholland		Zuidw. klei-gebied gld.	Veenkoloniën gld.
				Wieringermeer gld.	overige droogmakerijen gld.		
Tarwe	1,-	498	712	377	328	241	118
Gerst	1,-	150	192	83	113	254	
Haver	1,-	275	318	88	45	10	169
Rogge	1,-						77
Erwten	1,-	29	42 ²⁾	42	68	125 ³⁾	
Bonen	1,-		19 ²⁾			16 ³⁾	
Vlas	1,-	144		152	94	118	
Bietenzaad	1,-	40	46				
Karwijzaad	1,-	6	49		7	5	
Graszaad	1,-	12	9	19	18	14	
Consumptie/ fabriksaardappelen	1,-	195	54	446	568	1144	1734
Pootaardappelen	1,- ¹⁾	178		597	236		114
Suikerbieten	1,- ¹⁾	125	40	282	257	285	78
Graanstro	1,- ¹⁾	110	141	59	51	29	48

- 1) Per 1000 kg.
- 2) Veldbonen.
- 3) Bruine bonen.

2. Gemiddelde uitkomsten volgens de bedrijfsboekhoudingen
(Nacalculaties voor oogst 1957 t/m oogst 1961)

In tabel 4 is een overzicht gegeven van de gemiddelde resultaten van de onderzochte bedrijven in de jaren 1957 t/m 1961.

Het arbeidsinkomen van de boer omvat de beloning voor handenarbeid, de beloning voor bedrijfsleiding en de ondernemerswinst of verlies.

Tabel 4

GENIDDELD ARBEIDSINKOMEN VAN DE BOER IN GLD. PER BEDRIJF
(Nacalculaties volgens de bedrijfsboekhoudingen en voorcalculatie 1963)

Gebieden	Noordelijke bouwstreek	Oldambt	Noordholland		Zuidw. klei-gebied	Veenkoloniën	
			Wieringermeer	overige droogmakerijen		I	II
Cultuurgrond	30-50 ha	40-55 ha	20-50 ha	15-50 ha	25-50 ha	15-25 ha	
Oogst 1957	6700	1000	10900	5800	10000	9750	9750
" 1958	1700	3850	13550	12050	18750	8250	8250
" 1959	14950	20300	31300	23450	18700	12150	12100
" 1960 ¹⁾	7500	6750	17900	9250	11650	10950	10700
" 1961 ¹⁾	3800	1000	17400	8350	13600	8600	8200
Voorcalculatie 1963	5700	6050	13950	7150	11350	8050	7600

∕ = negatief.

1) Voorlopige uitkomsten.

Voor de Veenkoloniën is onder I het arbeidsinkomen van de boer berekend met inbegrip van de beloning voor "overuren" en onder II zonder de beloning voor "overuren". Met "overuren" is hier bedoeld de uren in handenarbeid boven de maximumgrens van uren per jaar volgens de C.A.O. voor een vakarbeider.

Het stro in de noordelijke kleigebieden en de Veenkoloniën is gewaardeerd tegen marktprijs. De opbrengstprijis van stro voor leden van coöperatieve stro-kartonfabrieken heeft bovenvermelde rentabiliteit niet beïnvloed.

De uitkomsten voor oogst 1961 zijn vooral voor de noordelijke bouwstreek, het Oldambt en de Veenkoloniën laag ten gevolge van de zeer lage kg-opbrengsten van de granen.

In de overige gebieden lagen de kg-opbrengsten van de granen voor oogst 1961 niet zo laag als in de noordelijke gebieden. Er is dan ook een verschil in daling van het inkomen te constateren. Alleen voor het zuidwestelijk kleigebied is er een stijging van het inkomen ten opzichte van oogst 1960 te constateren.

3. Wijzigingen in het prijspeil van de kostenfactoren
(Voorcalculatie 1963 ten opzichte van de voorcalculatie 1962)

a. De arbeidskosten per gewerkt uur voor mannelijke arbeidskrachten zijn gestegen door een verkorting van de arbeidstijd en een stijging van het loonpeil op basis van de C.A.O. voor 1962/63 (mei/mei)

grote loongebied vakarbeider A
basis uurloon 1961/62 f. 1,69.
basis uurloon 1962/63 " 1,78

De huurcompensatie per 1 september 1962 is eveneens in rekening gebracht (f. 2,25 per week).

De totale stijging van de arbeidskosten per gewerkt uur bedraagt ca. 7½%.

- b. De prijzen voor de kunstmeststoffen liggen in het bijzonder voor de fosfoszuurmeststoffen boven het niveau van de voorcalculatie 1962, namelijk een prijsstijging van ca. 10% voor fosforzuurmeststoffen. Voor stikstof is ca. 2% prijsstijging ingecalculeerd.
- c. De kosten voor grond en gebouwen zijn overeenkomstig de uitgangspunten berekend met behulp van de pachtnormen. Deze normen zijn ten opzichte van de voorcalculatie 1962 niet gewijzigd.
- d. Een samenvatting van de prijswijzigingen ten opzichte van de voorcalculatie 1962 is in tabel 5 berekend. De brutokosten zijn uitgedrukt in gld. per f.100,- opbrengsten van het gehele bedrijf.

Tabel 5

BRUTOKOSTEN IN GLD. PER f. 100,- OPBRENGSTEN VAN HET GEHELE BEDRIJF
(Voorcalculatie 1963 t.o.v. voorcalculatie 1962)

Gebied	Wegingsfactor	Prijsverschil in de kostenbestanddelen					totaal
		arbeid	trekker + werk- tuigen	werk door derden	mest- stoffen + zaai- zaad + veevoer	ovc- rige kosten	
Noordelijke bouwstreek	15,7	+ 2,5	+ 0,4	+ 0,3	+ 0,4	+ 0,1	+ 3,7
Oldambt	10,3	+ 2,6	+ 0,4	+ 0,3	+ 0,3	+ 0,1	+ 3,7
Wieringermeer	4,7	+ 2,0	+ 0,3	+ 0,3	+ 0,5	+ 0,1	+ 3,2
Overige droog- makerijen	6,3	+ 2,4	+ 0,4	+ 0,3	+ 0,5	+ 0,1	+ 3,7
Zuidwestelijk kleigebied	63,0	+ 2,7	+ 0,4	+ 0,3	+ 0,4	+ 0,1	+ 3,9
Gemiddeld							
kleigebieden	100,0	+ 2,6	+ 0,4	+ 0,3	+ 0,4	+ 0,1	+ 3,8
Veenkoloniën		+ 2,7	+ 0,3	+ 0,3	+ 0,4	+ 0,1	+ 3,8

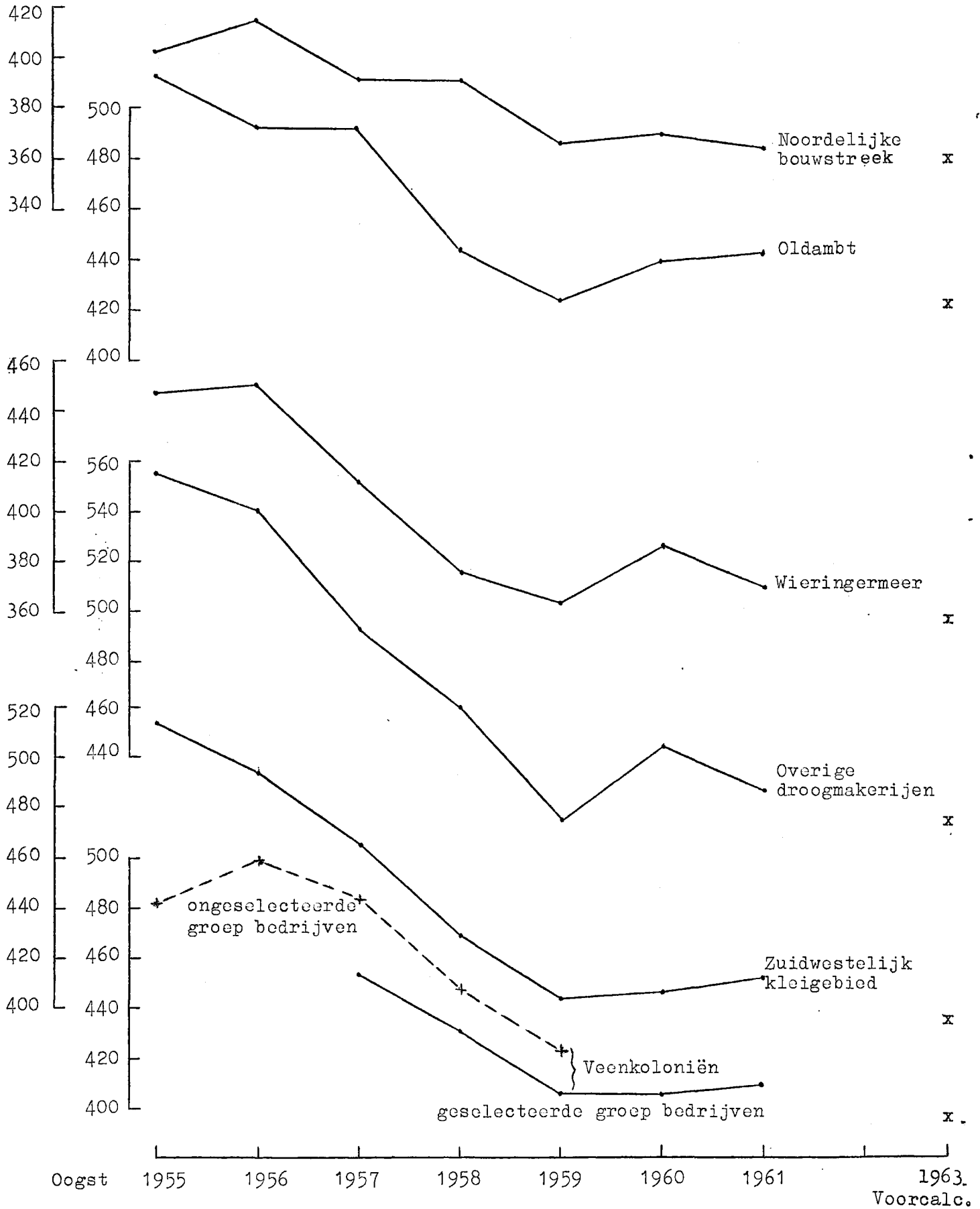
4. Wijzigingen in de hoeveelheden produktiemiddelen en opbrengsten
(Voorcalculatie 1963 ten opzichte van de voorcalculatie 1962)

In bijgaande grafiek is een overzicht gegeven van het verloop van de arbeidskosten per 100 eenheden¹⁾ in de achterliggende jaren. Aangezien de arbeidskosten in deze jaren zijn berekend bij het loonpeil dat voor de voorcalculatie 1963 is aangehouden geven de lijnen in deze grafiek het verloop weer van de hoeveelheden arbeid per 100 eenheden. Voor alle gebieden kan een dalend verloop worden geconstateerd. De laatste twee boekjaren (oogst 1960 en 1961) vormen hierop een uitzondering. De bijzondere weersomstandigheden (natte zomers) zullen hierop van invloed zijn geweest. Dit geldt evenzo voor het oogstjaar 1959 met de zeer droge zomer waardoor in een aantal gebieden een grotere daling in het verloop van het arbeidsverbruik is te constateren.

1) 100 eenheden is het arbeidsverbruik per ha graan.

ARBEIDSKOSTEN IN GLD. PER 100 EENHEDEN
BIJ LOONPEIL 1962/63

Gld. per 100 eenheden

Er is op de onderzochte bedrijven in de loop van de jaren een ontwikkeling geconstateerd in de toepassing van bepaalde werkmethode, waarmede bij de bepaling van de voorcalculatie is rekening gehouden (tabel 6).

Tabel 6

TOEGEPASTE WERKMETHODEN IN % VAN HET TOTALE AREAAL PER GEWAS

Voorcalc.-oogst	Noordelijke bouwstreek		Oldambt		Noordholland				Zuidw. klei-gebied		Veen-koloniën	
					Wieringer-meer		overige droog-makerijen					
	1962	1963	1962	1963	1962	1963	1962	1963	1962	1963	1962	1963
<u>Maaidorsen van granen:</u>												
wintertarwe	-	5	-	5	40	40	40	35	65	85	-	-
zomertarwe	-	5	-	5	40	30	40	40	75	85	-	10
zomergerst	40	40	-	30	95	100	85	80	100	100	-	-
rogge											-	-
<u>Roaien van aardappelen:</u>												
met voorraad-rooier	40	25	-	-	30	25	65	60	45	45	-	-
met verzamel-rooier	40	50	-	-	70	75	30	35	35	45	85	90
<u>Roaien van suikerbieten:</u>												
machinaal rooien	10	15	10	30	65	80	70	75	20	35	60	75

Naast de wijzigingen in de hoeveelheden van de kostenfactoren zijn er ook wijzigingen geweest in de opbrengsten van het bedrijf. Enerzijds zijn er de wijzigingen in het bouwplan en anderzijds zijn er wijzigingen in de kg-opbrengsten. Deze laatste factor kan worden geïllustreerd met de aangehouden kg-opbrengsten per ha van de voornaamste gewassen in de laatste twee voorcalculaties.

Tabel 7

KG-OPBRENGSTEN PER HA PER GEWAS

Gewas	Voorcalc. oogst	Noordelijke bouwstreek	Oldambt	Noordholland		Zuidw. klei-gebied	Veen-koloniën
				Wierin-germeer	overige droog-makerijen		
Wintertarwe	1962	4250	4200	4750	4400	4550	
	1963	4250	4200	4750	4450	4600	
Zomertarwe	1962	3900	3850	4150	3900	4100	3450
	1963	3925	3900	4200	4000	4150	3475
Wintergerst	1962	4250	4150				
	1963	4300	4175				
Zomergerst	1962	3800		4250	4200	4500	
	1963	3825		4275	4300	4500	
Haver	1962	4500	4350	4600	4400	4200	3850
	1963	4550	4375	4600	4450	4200	3850
Rogge	1962						3400
	1963						3400
Erwten	1962	2750	2450	3400	3250	3700	
	1963	2750	2450	3350	3400	3700	
Vlas (ongerepeld)	1962	5400 ¹⁾		8200	8000	8300	
	1963	5350 ¹⁾		8200	8500	8400	
Consumptie-aardappelen	1962			18380 ²⁾	25500	26500	30500 ³⁾
	1963			21000 ²⁾	26500	26500	30700 ³⁾
Suikerbieten	1962	39000	36500	48500	49000	49500	38500
	1963	39000	36500	49500	49500	50000	39000

- 1) Gerepeld vlas.
- 2) Pootaardappelen.
- 3) Fabrieksaardappelen.

Een samenvatting van het totaal van de wijzigingen in kosten- en opbrengstenfactoren voor het gehele bedrijf is in tabel 8 vermeld. De wijzigingen in de hoeveelheden van de kostenbestanddelen zijn berekend per f.100,- opbrengsten van het gehele bedrijf.

Tabel 8

BRUTOKOSTEN IN GLD. PER f.100,- OPBRENGSTEN VAN HET GEHELE BEDRIJF
(Voorcalculatie 1963 t.o.v. voorcalculatie 1962)

Gebied	Wegings- factor	Hoeveelheidsverschillen in de kostenbestanddelen					
		arbeid	trek- ker + werk- tuigen	werk door derden	meststof- fen + zaaizaad + veevoer	overige kosten	totaal
Noordelijke bouwstreek	15,7	- 2,5	+ 0,2	+ 1,2	0	+ 1,1	0
Oldambt	10,3	- 1,8	+ 0,1	+ 1,1	+ 0,8	+ 0,5	+ 0,7
Wieringermeer	4,7	- 2,7	+ 0,6	+ 0,9	+ 0,6	- 0,1	- 0,7
Ov. droogmakerijen	6,3	- 2,3	+ 0,9	+ 0,7	+ 0,3	+ 0,2	- 0,2
Zuidwestelijk kleigebied	63,0	- 4,3	+ 0,6	+ 1,0	- 0,3	0	- 3,0
Gemiddeld							
kleigebieden	100,0	- 3,5	+ 0,5	+ 1,0	- 0,1	+ 0,2	- 1,9
Veenkoloniën		- 2,6	+ 0,5	+ 0,8	0	+ 0,6	- 0,7

De geconstateerde verschillen in prijzen en in hoeveelheden zijn uitgedrukt per f.100,- opbrengsten van het gehele bedrijf of wel in % van de opbrengsten van het gehele bedrijf en kunnen als volgt voor de kleigebieden en de Veenkoloniën worden samengevat:

	kleigebieden	Veenkoloniën
Prijsverschillen volgens tabel 5:		
arbeid	+ 2,60	+ 2,70
overige kostenbestanddelen	+ 1,20	+ 1,10
Prijsverschillen	+ 3,80	+ 3,80
Hoeveelheidsverschillen volgens tabel 8:		
arbeid	- 3,50	- 2,60
overige kostenbestanddelen	+ 1,60	+ 1,90
Hoeveelheidsverschillen	- 1,90	- 0,70
totaal	+ 1,90	+ 3,10

Tenslotte kan worden opgemerkt dat de arbeidskosten uitgedrukt per f.100,- opbrengsten voor de kleigebieden gemiddeld f.34,- bedragen en voor de Veenkoloniën f.38,40.

's-Gravenhage, 16 november 1962

Samengesteld op de
Afd. Bedrijfseconomisch Onderzoek
in de Landbouw
door J. Hoornweg